

Juryens begrunnelse – Riksmålsforbundets litteraturpris 2023

Pedro Carmona-Alvarez: *Chiquitita*

En traumeskildring i skjønnlitterær innpakning.

Chiquitita handler dypest sett om hvordan barn på flukt merkes for livet. Romanen er briljant i språk og form, og er dessverre uhyre aktuell.

Før vi fortsetter med juryens begrunnelse vil vi gjerne få sitere Pedro Carmona-Alvarez. Vi forsøkte å formulere noe som kunne bidra til å forstå beveggrunnene til forfatteren av *Chiquitita*, og han sier det best selv:

«Bestialiteten og stillheten har vært en stor del av mitt liv og min oppvekst. Jeg har alltid tenkt at mine skygger og gjengangere er de folka som ikke fikk snakket så mye. De som på en måte er stumme, enten fordi de er døde eller ikke har blitt hørt.

Mye av arbeidet er billedlig, å se et rom, et sted, og gå rundt i det. I litteraturen er man nødt til å gjøre flere ting samtidig, være på flere steder, og steder er viktig i bøkene mine. De rommer utallige hus, gater, smug, bakketopper. Å være på flere steder samtidig er også grunnmuren i eksilerfaringen, en erfaring som har vært min helt siden familien måtte flykte fra Chile da jeg var barn. Og skriving har jo med forsvinning å gjøre. Hver dag kjenner jeg stor glede over å kunne stå opp, gå til skrivebordet, begi meg ut i andres liv, bevege meg bort fra meg og mitt. Etter en sånn dag kommer jeg oppløftet tilbake, med en enorm lyst på hverdagsliv.»

Og nå fortsetter juryens begrunnelse.

Pedro Carmona-Alvarez har skrevet en inderlig og dypt berørende roman om minner, tid, flukt og hjemsekelse.

Gjennom hovedpersonen Marisols opplevelser får leseren et innsyn i hvordan barn på flukt oppfatter verden rundt seg. Marisol og foreldrene hennes må flykte fra et totalitært land hvor tortur og forfølgelse venter dersom de blir.

Leseren møter Marisol som barn, som ung voksen, og som en middelaldrende kvinne.

Men det er barnet Marisol som har den bærende stemmen. Det er spesielt sterkt å få barnets perspektiv. Den umiddelbare og naturlige måten bare et barn tar premissene og settingen på.

Den unge voksne og middelaldrende Marisols stemme bringer inn et voksent blikk og gir plass til en moden forståelse. Og vi som lesere blir med på å legge ferdig mosaikken som Marisol trenger for å kunne finne roen i livet som skal leves ferdig i et annet land. Et annet sted enn der hun kom fra.

Det er tydelige og synlige spor av vold, tortur og død, men det er primært vi som leser som legger til voksenperspektivet og leser inn det vi forstår at Marisol må ha opplevd ved å ha de minnene hun formidler - på sitt vis.

Pedro Carmona-Alvarez graver bak intellektualiseringen. På et vakkert og poetisk vis strekker han seg fra voksenverdenen og ned til barnets umiddelbare erfaring, han griper etter minnene, nesten som en sanglek. Rytmisk, musikalsk og gjentakende.

Det handler om frykt. Om skam. Om dårlig samvittighet. Om guds frykt og om kjærlighet.

Barnet Marisol påtar seg ansvaret for de voksnes handlinger. Som veldig mange barn ofte gjør. Skammen og den dårlige samvittigheten er derfor spesielt nærværende i Marisols liv:

«Jeg skammer meg så mye at jeg glemmer at det er skam det er. Gud dukker ikke opp i drømmen og jeg skammer meg for at jeg trodde det. Jeg skammer meg for de gule fiskene jeg så, for elven jeg falt ut i, for de våte klærne mine og for noen andres tørre plagg, som de måtte låne meg. Jeg ler av meg selv når de voksne ler, og det skammer jeg meg over.»

Uttrykket «*Senere, senere, senere*» brukes en rekke ganger i boken. Som et løfte gitt for å forklare linjen mellom de tre stemmene til Marisol, blir uttrykket en slags garantist for autenticiteten i det barnet forsøker å fortelle. Der barnet ikke egentlig har ord for å beskrive det hun opplever, lover forfatteren, ved å gjentakende bruke uttrykket, at dette er sant. Dette er avklart. Dette er akkurat slik det var. Eller skulle være.

Bortsett fra hovedpersonen, er nesten alle i romanen navnløse. Noe som gir leseren et overraskende godt grep om hvilke miljøer og situasjoner vi er i. Vi blir introdusert for Moren og Faren. Moren er også Datteren til Bestemoren. Som er Moren til Tantene, som igjen omgås Onklene som også er Brødre og Sønner. Jesus blir omtalt som Snekkersønnen og Gudesønnen, og Maria blir omtalt som Moren til Sønnen. Noen få har fått navn. Som Rigoberto, Coco og Julian, som Marisol møter i flyktingeleiren de bor i. Og Marisols første venninner i sitt nye hjemland et sted i nord heter Inger Lise, Trine Lise og Anne Lise. Men den aller beste venninnen hun får, heter i boken Bestevenninnen. Det samme gjelder stedene der handlingen foregår. Byene heter ikke noen annet enn Byen eller Hovedstaden, og når familien er på flukt, reiser til Nabolandet før de til slutt havner i noe som er nærliggende å tenke er Norge, men som kalles Hit. Man skulle kanskje tro at dette bidro til å få en større distanse til personene omtalt, men det er det motsatte som skjer. Leseren får selv lov til å gi både personene og stedene omtalt liv. Dette grepet fungerer utmerket!

Forfatteren har uttalt at Marisol har vært med ham hele livet. Å fortelle hennes historier er også å passe på henne, men han har ikke funnet en form til å fortelle om henne før nå. Etter å ha lest ***Chiquitita***, er denne juryen svært glad for at han har passet på henne så til de grader som han har gjort i denne romanen.

Gratulerer med prisen!

Årets jury har bestått av: Anne Gaathaug (leder), Cille Biermann, Anne Schäffer, Camilla Tvedt og Peter Normann Waage